Samuel slyší

Původ materiálu
Jiří Ort
Pořadí v lekci
2

Téma

Jaký musí být člověk, aby tu mohl být pro druhé

Cíl

Nabídnout dětem k promyšlení, že pomoc druhému člověku vyžaduje v první řadě umět naslouchat. A že není jedno, komu naslouchám.

Pro učitele

Výkladové poznámky

- V textu je zásadní si uvědomit, co znamenala oběť. Bez toho není možné příběh pochopit, protože pak není jasné, v čem vlastně spočívalo provinění synů Élího i Élího samotného.

  Oběť: Aby se mohl člověk setkat se svatým Bohem, musel vykonat posvátné obřady, úkony, které se liší od profánních činností a jsou dány zvláštními normami předepsanými pro kult. Mezi těmito obřady (očišťování a posvěcování) byla nejvýznačnější právě oběť, která spočívala v tom, že obětní zvíře přešlo ze světa profánního do světa božského. Obětovat (lat. *sacrificare*) znamená „činit posvátným“. Oběti bylo nezbytně třeba, neboť obětník sám nebyl schopen úplně přejít do božského světa. Přes všechny zasvěcovací ceremonie zůstával pozemským člověkem. Proto mu rituál předepisoval vzít jinou živou bytost, zvíře, bez jakékoli vady, která se bude Bohu líbit, a obětovat je na oltáři. Tato oběť byla zabita a strávena ohněm, a tak symbolicky stoupala k nebi. Nebo se její krví kropilo směrem ke svatyni, kde byl Boží trůn (Boží přítomnost). Oběť byla zcela zbavena pozemské existence, aby byla pohlcena ohněm, jenž ji nesl k Bohu.

  Starozákonní kult tedy nabízel obětní rituál jako schéma přiblížení se ke svatému (oddělenému) Bohu.

Tedy stručně: oběť umožňovala komunikaci mezi člověkem a Bohem. Jestliže Chofní a Pinchas ničili tuto možnost komunikace a Élí je pouze napomenul a nechal je v úřadě, bylo to zcela zásadní selhání, na které dopláceli lidé, kteří toužili po setkání s Bohem.

- Smysl a význam jmen – viz výkladové poznámky k předcházející úloze.
- Slovo bylo vzácné (3,1), dosl. *dělo se zřídka*. Přestože slouží Samuel ve svatyni, na místě prosyceném náboženskými rituály, neznamená to samosebou blízkost věrohodného a nasměrovávajícího slova, jak ho zvěstovali proroci. Vypravěč od začátku směřuje pozornost k vztahu Boha a jeho lidu, postavenému nikoli na kultické praxi, ale na „oslovování a naslouchání“.
- Trojí Hospodinovo zavolání: Jde především o stvrzení, že se nejedná o klam a šálení, ale skutečné Hospodinovo zavolání. Trojí opakování zároveň charakterizuje Élího: jeho problémem je duchovní slepota a hluchota. „Špatně slyší“ – neumí naslouchat a nerozpoznává Hospodinovo zavolání. Élí není hluchý jen k Božímu zavolání, už předtím se projevila jeho „hluchota“ vůči prorockému varování (1S 2,29).
- Prorok: Boží zjevení je to, co činí proroka prorokem. Tímto zjevením může být „duch Boží“ (1S 10,10) nebo „Boží slovo, které přichází k člověku“ (Jr 1,2;4 a Ez 1,3). To způsobuje, že prorok mluví.
- Samuelova postava nese mnoho rysů: připravoval se na roli kněze, v Izraeli působil jako soudce (1S 7,15), ale v našem příběhu je nám Samuel představován v roli proroka.
- V celém úvodním příběhu o Samuelovi je on a jeho rodina představován jako protiklad k Élímu a jeho rodině. Chofní a Pinchas odmítají Boží slovo a ničí komunikaci s Bohem, Samuel Boží slovo slyší a vyřizuje.

Úskalí

Boží jednání, zvlášť vůči Élímu, je pro děti – jestliže necháme jako hlavní problém to, že Chofní a Pinchas urážejí Boha – nepochopitelné. To, co Élí svoji slabostí vůči synům ve skutečnosti udělal, bylo, že umožnil ubližovat lidem, kteří toužili po komunikaci s Hospodinem. Pán Bůh se tu nechová jako uražený despota, ale jako zastánce svého lidu.

Odkazy

Muroňová, Eva, Havel, Tomáš Cyril: *Dnes budu tvým hostem. Metodika pro přípravu dětí mladšího školního věku ke svátosti smíření a svátosti eucharistie.* Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2007, oddíl *Ježíš uzdravuje hluchoněmého*.

Já jsem tady a zpívám. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2010.

Odkazy na pracovní listy, starší přípravky a jiné související materiály (odkazy) najdete pod úlohou pod nadpisy **Kam dále** a **Pracovní listy**.

Pro děti

Předškoláci

Z hnědých šátků vytvoříme bránu (nevyplněný oblouk). Děti, to je brána. Do brány je možné vstoupit a ocitneme se najednou někde jinde, než jsme byli. Kam vede brána? Do města, do hradu, do statku… Ale brána kdysi byla také místem, kde se lidé setkávali, kde spolu mluvili. Jakou barvou bránu vyplníme, aby se nám to líbilo? Vyplňujeme šátky různých barev a děti při tom říkají, co jim různé barvy připomínají.

To jsou všechno krásné barvy, které nás zvou, abychom do brány vstoupili. A my si k tomu zazpíváme písničku (píseň *Své uši otvírej* ze zpěvníku *Já jsem tady a zpívám*).

Zkusíme vyplnit bránu černými šátky. Děti odpovídají, jestli se jim to líbí nebo ne. Jestli taková brána zve, aby si v ní lidé povídali nebo jestli vzbuzuje strach. Takovou krásnou barevnou branou byl, děti, kdysi chrám. Lidé tam přicházeli, aby mohli být s Pánem Bohem. Ale když tam sloužili Chofní a Pinchas, stal se chrám branou černou. Když tam lidé šli, už si nezpívali, ale báli se, co zase po nich budou Chofní a Pinchas chtít. Jak jen to udělat, aby se tam zase těšili? Nevěděli. A byli z toho smutní.

Ale Pán Bůh na ně nezapomněl. Když ho Chofní a Pinchas nechtěli poslouchat, zavolal na Samuele. Nevadilo, že to byl ještě kluk, hlavně, když slyšel, když na něj Pán Bůh mluvil. A najednou bylo veseleji. Děti si každé vyberou barevný šátek a překryjí jimi černé šátky v bráně. Přitom zpívají píseň Své uši otvírej.

Díky Samuelovi se lidé už nebáli, že brána k Pánu Bohu je zavřená. Díky Samuelovi měli radost, protože věděli, že Pán Bůh na ně nezapomněl, že má o ně starost.

Pomůcky: různobarevné šátky.

Mladší školní děti

Děti se rozdělí po dvou. Podle počtu dětí připravte nějaké sladkosti a umístěte je v místnosti. Jeden ze dvojice si zaváže oči a druhý ho slovně naviguje k místu, kde je umístěná sladkost. Obtížnost trasy volte podle stáří dětí.

Po hře si popovídejte s dětmi, jak se cítily, když měly zavázané oči. Jak dobře se jim šlo, když je ten druhý navigoval.

Pro lidi z Božího lidu bylo a je důležité, aby slyšeli Boží hlas. Aby věděli, jak mají žít v zaslíbené zemi. Proto přicházeli a přinášeli oběti, aby věděli, že nejsou sami, že je Pán Bůh provází. Ale co dělat, když s oběťmi pomáhali takoví lidé jako Chofní a Pinchas? Tito dva Élího synové si z oběti Hospodinu dělali legraci – to, co lidé přinášeli, protože stáli o to žít ve smlouvě s Hospodinem a chtěli dodržovat její ustanovení, Chofní a Pinchas jako oběť vůbec nenabídli a prostě si to uvařili k obědu. Jsou tedy lidé ztracení? Nezapomene na ně Pán Bůh, když jim Chofní a Pinchas brání přinášet oběti?

Pán Bůh to zkusil tak, že upozornil Élího, že takto to dál nejde. Že Élí musí s chováním svých synů něco udělat, protože svým chováním ubližují. Ale Élí selhal. Nedá se nic dělat, je nám ho trochu líto, ale selhal. Nezastal se lidí, kvůli kterým ho Pán Bůh povolal do funkce, ve které byl.

Dobře, ale když Élí selhal, co s tím? Dá se ještě něco dělat, nebo Élí a jeho synové definitivně znemožnili, aby se Boží hlas dostal až k lidem? Ne a stokrát ne! Žádný člověk nemůže diktovat, jestli Pán Bůh bude promlouvat k lidem. Jestli je bude provázet a pomáhat jim.

A náš příběh nám vypráví, jak nečekaně se to děje. Proto oslovuje Pán Bůh Samuele, který rozhodně neměl takové zkušenosti jako Élí, nebyl tak vážený jako Élí, ale Pán Bůh k němu promluvil. A Samuel naslouchal. A poslouchal. A proto se stal tím, který mohl pomáhat lidem. Tím, že jim ukazoval cestu. Tím, že jim připomínal, že Pán Bůh k lidem mluví, že se o ně stará a neopouští je. Na závěr společně zazpívejte píseň *Samuelova prosba* (SV 185).

Pomůcky: šátky, sladkosti.

Starší školní děti

Na začátku přečtěte nebo převyprávějte příběh v základních rysech bez hodnotících prvků.

Jaké znáte výrazné postavy v naší historii? Bylo mnoho vojevůdců, bylo mnoho státníků, ale my dnes hledáme někoho, kdo by zapadal do našeho příběhu. Příběhu o naslouchání nejen Bohu, ale také lidem. Kdo by lidem chtěl pomoci nacházet cestu životem.

A najednou se nám výběr velice zužuje. Zkusíte si na někoho vzpomenout? Známe mnoho těch, kteří si na vůdce jenom hrají a kterým jde jen a jen o vlastní prospěch. Jak to jen poznat? Ten, který sám umí naslouchat, učí druhé, aby i oni slyšeli. To nedokázali Chofní a Pinchas, kteří si hleděli jen svých zájmů a zabraňovali lidem, aby mohli naslouchat Hospodinu. To nedokázal Élí, protože pro něj byli důležitější jeho synové než jeho a jejich úkol, který dostali od Hospodina. To, co nedokázal Élí, dokázal Samuel, který slyšel Boží slovo a vyřídil ho Élímu.

Slyšet a učit naslouchat. V naší historii je asi nejznámější postavou, která se o to snažila, Jan Amos Komenský. Co o něm víte? My o něm vlastně především víme, že byl pedagog. A i ve své době velice uznávaný pedagog. Byl tím, který se snažil naučit děti vnímat svět kolem sebe, chápat ho, naslouchat mu.

„Když sem v tom věku byl, v kterémž se lidskému rozumu rozdíl mezi dobrým a zlým ukazovati začíná, vida já rozdílné mezi lidmi stavy, řády, povolání, práce a předsevzetí, jímiž se zanášejí, zdála mi se toho nemalá býti potřeba, abych se dobře, k kterému bych se houfu lidí připojiti a v jakých věcech život tráviti měl, rozmyslil.“

Koho si vzít na takové putování jako rádce? Jaký hlas má poutníka provázet?

„I vyšel sem od sebe sám a ohlédati se počal mysle, odkud a jak začíti. Vtom ihned nevím, kde se tu vezme člověk jakýsi křepkého chodu, obratného vzhledu a řeči hbité, takže mi se nohy, oči, jazyk, vše na obrtlíku míti zdál. Ten přivina se ke mně, odkud a kam bych měřil, dotazoval se. Já, že sem z domu svého vyšel a v světě se provandrovati a nětco zkusiti úmysl vmysl mám. Schváliv mi to: ‚Kde pak vůdce jakého máš?‘ řekl. Já odpověděl: ‚Žádného nemám, Bohu a svým očím se důvěřuji, že mne nezavedou.‘ ‚Nezpravíš nic,‘ řekl on.“

To si mysleli Chofní a Pinchas. Že lidé mají smůlu, že jim Pán Bůh nepomůže a životem je provázet nebude. Že si tak s lidmi mohou dělat, co se jim zlíbí, že jim mohou ubližovat. S tím nesouhlasil Samuel. Věřil, že Pán Bůh mluví. Naslouchal mu a vyřizoval Jeho vůli. Proto dokázal být průvodcem v labyrintu světa. A to je také to, o čem vypráví Jan Amos Komenský ve svém Labyrintu světa a ráji srdce – že nemáme poslouchat špatné průvodce, ale že je třeba učit se naslouchat Božímu hlasu, který nás nenechá zabloudit.

Na závěr zazpívejte píseň *Někdo mě vede za ruku* (EZ 176).

Pomůcky: J. A. Komenský: Labyrint světa a ráj srdce – je možné si s textem v závislosti na stáří dětí víc pohrát.

Přesah

Otevřenost k Božímu hlasu vede k otevřenosti hlasu lidí kolem nás. Najednou je slyšet hlas uprchlíků, nemocných, bezmocných, sociálně vyloučených. A také těch, které máme vedle sebe a kteří potřebují naši pomoc.

Liturgie

Písně

Viz **Odkaz na píseň** pod úlohou.

Biblický text k zapamatování

A Hospodin přišel, stanul a zavolal jako předtím: „Samueli, Samueli!“ Samuel odpověděl: „Mluv, tvůj služebník slyší.“ (1S 3,10)

Rituál

Píseň: Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Samuele navrhujeme *Nás zavolal jsi Pane, my proto přišli sem* (EZ 680, BTS 47) nebo *Mluv, Pane můj, tvůj služebník slyší* (HA 137).

Kámen: Ve čtvrté úloze cyklu (Pamatujme, Bůh nám pomohl…) budeme vyprávět o kameni Eben Ezer, který připomíná Hospodinovu pomoc. Ale také všechno, co jí předcházelo. Můžete najít přiměřeně velký kámen, dát ho do klubovny pro NŠ nebo do modlitebny, a děti tam pokaždé napíšou či nalepí co by z dnešního příběhu nechtěly a neměly zapomenout. Co to je za kámen se ovšem dozvědí až v neděli, na kterou připadá čtvrtá úloha. Jak s ním budete pracovat, jak ho využívat, si domluvte společně před samuelovským cyklem.

Okénko do bohoslužeb

Před odchodem dětí do nedělní školy: Měli jste někdy zalehlé uši? Bylo vám to příjemné? Když člověk špatně slyší, neví pořádně, co se kolem něj děje, v rozhovoru s ostatními mu to silně překáží.

Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti, že nám otevíráš uši jeden pro druhého. Děkujeme, že se smíme učit si být vzájemně povzbuzením a pomocí. Prosíme, otevírej nám uši pro tvé ujištění, že jsi s námi a vedeš nás po své cestě. Amen.

Kam dále
Lukáš Klíma: Oběť jako téma katecheze (písemná práce ve vikariátu ČCE)
Keller, Jakub: Povolání Samuele (cyklus Pozvání na cestu)
Zpěvník Já jsem tady a zpívám (petrinum.com)
Dnes budu Tvým hostem – metodika (petrinum.com)
Odkaz na píseň
Samuelova prosba (SV185)
Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam
Pěj hosana (SV41)
Prosba (Dej mi, Pane, víru) (SV44)

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

1 Samuelova 2,12–3,21